

ZAVIČAJNI MUZEJ STJEPANA GRUBERA

1. SKUPLJANJE GRAĐE

1.1. Kupnja

- Od Eve Lucić iz Županje otkupljene su novoispletene štrinke gulicama za Etnološku zbirku.
- Od Josipa Bušića iz Županje otkupljena je muška sukna kabanica s kukuljicom - rogaljem za Etnološku zbirku.
- Od Adama Doknjaša iz Županje otkupljena su 2 zlatnika (dukata) anđelaša za Etnološku zbirku.
- Od Ane Jemrić iz Bošnjaka otkupljena su 2 jastučića na paunove i firangica za vrata za Etnološku zbirku.
- Od Marije Bićanić iz Šiškovaca otkupljena je sveta slika koja svira (iz obiteljske zbirka Bićanić) za Etnološku zbirku.
- Od Anice Baturine iz Županje otkupljena je slika akad. slikara Ivana Hermana, *Ciklus renesanse*, 1999., 28 x 22 cm, ulje na platnu, za Galerijsku zbirku.
- Od Željka Begovića iz Cerne otkupljena je slika akad. slikara Željka Begovića *O ljudi srca kamenoga*, bajc i gvaš na prepariranom papiru za Galerijsku zbirku.

1.2. Terensko istraživanje

Arheološka zbirka

- Nalazi s terenskog istraživanja za potrebe projekta Društveno-ekonomski procesi u doba kulturne tranzicije: nalazišta kasnog brončanog i ranog željeznog doba u županjskoj Posavini, ulomci keramike (88 kom.), litik (5 kom.)
- Nalazi s arheološkog istraživanja na prapovijesnom i srednjovjekovnom nalazištu Grac u Cerni, ulomci keramike (2000 kom.), kućni lijep, metalni predmeti (21 kom.), litik (307 kom.)

Arheološka istraživanja

- Arheološko istraživanje za potrebe projekta: Društveno-ekonomski procesi u doba kulturne tranzicije: nalazišta kasnog brončanog i ranog željeznog doba u županjskoj Posavini, Voditeljica projekta: Andreja Malovoz, mag. arheol.

1. faza istraživanja, kolovoz 2008.

U 2008. Izvršeno je rekognosciranje lokaliteta na području Šumarije Vrbanja i postavljanje probnih sonde u 75. Odjelu šume sjeverno Boljkovo – Ljubanj, na lokalitetu Purić-Ljubanj. U tri tjedna sustavnog istraživanja, očišćeno je, površinski pregledano i istraženo georadarom 1000m² terena, te je napravljen 3D model nalazišta u koji su uvršteni prvi nalazi iz 3 sonde i dva probna rova. U istraživanju sudjelovalo je, uz djelatnike Muzeja, još 3 arheologa, 4 studenta arheologije, 5 radnika i 2 inženjera geologije.

Istraživanje koje se provodilo u kolovozu 2008. obuhvatilo je rekognosciranje terena i kartiranje nalazišta, istraživanje georadarom na području na kojem se nalaze tumuli i postavljanje probnih sonde i rovova na dva odabrana tumula. Ciljevi ove faze projekta bili su: predstaviti novi metodološki pristup izradi topografske karte arheoloških lokaliteta, stavljanje pod zaštitu dosad neutvrđenih lokaliteta i prikupljanje podataka o nalazištima kasnobrončanodobnog i ranoželjeznodobnog perioda. Razlog za korištenje georadara bilo je povećanje radnog učinka i točnosti prve faze istraživanja, preciznim lociranjem arheoloških podataka prije iskopavanja. Postavljanje sonde imalo je za cilj prikupljanje arheološkog materijala, podataka o stratigrafiji i kontekstu nalaza, fotografija, crteža i mjernih podataka, te uzoraka za analizu.

U prvoj fazi istraživanja provelo se rekognosciranje terena na području Vrbanjskih šuma, a potom je uslijedilo mjerenje zemljopisnih točaka u 75. odjelu i izrada koordinatne mreže koja se koristila za izradu karte područja koje će se istraživati. Prilikom istraživanja vodila se detaljna nacrtana dokumentacija u odgovarajućim mjerilima, pri čemu su se bilježili svi podaci o lokalitetu.

Probne sonde su se, nakon rekognosciranja terena georadarom, postavile na dva odabrana tumula, a probnim rovovima na ravnom terenu između tumula pokušao se utvrditi njihov međusoban odnos. Sve ovo se odgovarajuće dokumentiralo. Radio se ručni iskop za grube radove lopatom, a za fine špahtlom, u horizontalnim slojevima od 5 cm ili ovisno o kontekstu, što će u narednim sezonama rezultirati vertikalnim presjekom tumula. Ručni iskop se vršio po kvadratima 1 x 1 m unutar rovova. pronađeni predmeti dobili su posebnu oznaku, izmjereni totalnom stanicom i smješteni na kartu nalazišta. Rovovi su dokumentirani u presjeku (profilu) crtežom i fotografijom i pismeno opisani, a ostali tumuli, kao i okolni teren,

premjereni totalnom stanicom i uvršteni u kartu nalazišta. Zemlja se prosijavala ovisno o potrebama, kroz sito sa rupama veličine 5 x 5 mm ili 10 x 10 mm.

Svaki zasebni objekt ili skupina nalaza in situ crtala se u skali 1:20, 1:10 ili 1:5, prema potrebi, koristeći mrežu za crtanje u okviru 1 x 1m postavljenu preko objekta ili skupine nalaza. Snimane su i vertikalne fotografije dijelova nalazišta koristeći se ljestvama. U crteže se unosila gornja i donja visina nivoa i nalaza, kao i sve uočljive razlike u boji, na njima je označena strelica koja označava sjever i skala u kojoj je crtano. Svi crteži su upotpunjeni tekstualnim opisima.

Označavao se svaki pojedinačni nalaz ili grupa nalaza tako da oznaka sadrži detaljne podatke o mjestu i položaju gdje je nađen, o čemu se vodila dokumentacija. Koristila se standardizirana arheološka terenska dokumentacija.

Voditelj je vodio terenski dnevnik u koji su unošeni svi podaci o istraživačkim radovima i dnevnim događajima koji su od značenja za istraživanje, a nadglednici sondi i rovova vodili su zasebne dnevnik za određenu sondu ili rov. Vodila se nacrtana dokumentacija u odgovarajućim mjerilima, fotografska i filmska dokumentacija cijelog nalazišta i dijelova nalazišta, te terenski popis pokretnih nalaza i uzoraka. Projekt ima vlastitu web stranicu na kojoj su se podaci o tijeku istraživanja svakodnevno ažurirali.

Pokretni arheološki materijal je pohranjen u Zavičajnom muzeju Stjepana Grubera u Županji i priprema se za obradu.

- Arheološko istraživanje na prapovijesnom i srednjovjekovnom nalazištu Grac u Cerni Arheološki odjel Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u 2008. obavljao je zaštitna istraživanja na jednom od najznačajnijih arheoloških nalazišta županjskog područja, prapovijesnom i srednjovjekovnom tell naselju Gradac u Cerni. Uzvisinu nastalu dugotrajnim naseljavanjem okružuju rijeke Biđ i Bosut, a u prošlosti je bila opasana i umjetnim kanalom koji je zatrpan 60-ih godina 20. st.

Istraživanja vršena u 2008. na južnoj strani nalazišta dala su mnoštvo novih podataka o ovom naselju, pogotovo o prilikama i kontinuitetu života u željeznom dobu, od ranog željeznog doba do kasnog tj. keltskog perioda, a u najdubljim slojevima pronađeno je i brončanodobnog materijala. Za istraživanja pronađeni su ostaci vitrificiranih zidina i deponij iz keltskog i srednjovjekovnog perioda, te ostaci drvenih stupova zabijenih u tlo i ostaci kućnog lijepa sa otiscima pletera od pruća u kontinuitetu od kasnog brončanog, do kasnog željeznog doba.

Pronađeno je nekoliko ognjišta obloženih s od vatre napuknutim riječnim oblucima oko kojih su se nalazili ulomci kostiju domaćih i divljih životinja, ribe, karboniziranih školjaka, ugljena,

pepela i ulomci posuda uporabnog karaktera. Pronađena je jedna očuvana glinena peć s okruglim otvorima i pripadajućim kanalom i rupom za odlaganje pepela, oko koje je pronađeno mnogo ribljih kostiju i ulomaka keramičkog posuda. Nađeni su također i ostaci tkalačkog stana, utezi i pršljenovi, mnogo mikrolitičkog alata, te nekoliko keramičkih kugli, a od nakita ulomci dviju staklenih keltskih narukvica i jedna keltska fibula. Keramičko posuđe kvalitetom varira od ručno rađenog uporabnog grubljeg posuda do finih uglačanih zdjela na nozi i žličica ukrasnog karaktera, a keltski period najbolje predstavlja kvalitetna siva keramika rađena na brzorotirajućem lončarskom kolu. Osim jelenjih rogova pronađenih u uglovima kuća, koji su možda ovdje postavljeni iz kulturnih razloga, nisu pronađeni nikakvi predmeti kojima bi se moglo pripisati kultno značenje. Pronađeni su ostaci kuća iz ranoželjeznodobnog perioda pravokutne konstrukcije sa zidovima od pruća i kućnog lijepa i zemljanom podnicom. Pokretni arheološki materijal je opran i konzerviran, te je sortiran i pohranjen u depou Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u Županji.

1.3. Darovanje

- Željko Begović iz Cerne darovao je Muzeju sliku *Leptir nevidljivog prostora*, akrilik na platnu, za Galerijsku zbirku.
- Miroslav Bušić iz Županje darovao je Muzeju 42 slike i 8 crteža za Galerijsku zbirku.

2. ZAŠTITA

2.1. Preventivna zaštita

- Arheološki nalazi s nalazišta na kojima se radilo u 2008. oprani su, signirani i pohranjeni u beskiselinske kutije u muzejski depo.
- Očišćen je i premazan zaštitnim sredstvima namještaj iz Etnološke i Kulturno-povijesne zbirke.
- Na restauriranje i konzerviranje poslani su arheološki nalazi (metal), etnološki predmeti (od drveta i tkanine) kao i neki komadi namještaja.

2.2. Konzervacija

- Konzervacija arheoloških nalaza od bronce

Konzervirani su arheološki nalazi - brončani predmeti iz stalnog postava.

Oružje, alat i nakit, ukupno 19 brončanih predmeta, očišćeno je od korozije pomiješane s ostacima zemlje i zaštićeno paraloidom. Predmeti su vraćeni u vitrine i dio su stalnog postava arheologije.

Popis predmeta:

- brončana sjekira-kelt, brončano doba, Gajevo, inv. br. 378
- brončana sjekira-kelt, brončano doba, županjska Posavina, neinventirano
- dio brončane sjekire-kelta, brončano doba, Gajevo, inv. br. 379
- dio brončane sjekire-kelta, brončano doba, Gajevo, inv. br. 379
- brončani srp, brončano doba, Gajevo, inv. br. 391
- brončani srp, brončano doba, Gajevo, inv. br. 390
- brončana narukvica, brončano doba, Gajevo, inv. br. 373
- brončana narukvica, brončano doba, Gajevo, inv. br. 374
- brončano koplje, brončano doba, Gajevo, inv. br. 386
- sjekira-čekić, brončano doba, Gajevo, inv. br. 381
- sjekira-kelt, brončano doba, Gajevo, inv. br. 380
- nbrončano koplje, brončano doba, Gajevo, inv. br. 387
- brončani klin, brončano doba, Gajevo, inv. br. 385
- brončani srp, brončano doba, Gajevo, inv. br. 392
- manja sjekira-kelt, brončano doba, Gajevo, inv. br. 384
- dio brončanog pektoral, brončano doba, Gajevo, inv. br. 388
- dio brončanog pektoral, brončano doba, Gajevo, inv. br. 388
- brončani srp, brončano doba, Gajevo, inv. br. 393
- brončani srp, brončano doba, Gajevo, inv. br. 396

2.3. Restauracija

- Restaurirana je oslikana škrinja iz Etnološkoga odjela na kojoj je prvo izvršena dezinfekcija drveta, potom promjena uništenih dijelova teretuš oštećenih slikarija. Restauraciju je obavio Janko Jeličić.
- Restaurirana je vitrina za blagovaonicu "altdeutch" stila iz oko 1870. g. iz Kulturno-povijesne zbirke muzeja u Županji. Na vitrini je obavljena dezinfekcija drveta drvocidom, očišćen dotrajali premaz zajedno s prljavštinom. Potom su popravljena

oštećenja drvenih dijelova i bravice s ključevima. Restauratorske zahvate obavio je Janko Jeličić.

3. DOKUMENTACIJA

3.1. Inventarna knjiga

U Muzeju je instaliran program M++. Inventirano je oko 500 novih kataloških jedinica.

3.3. Fototeka

- Muzejska fototeka u 2008. obogaćena je i dopunjena s velikim brojem fotografija različitog sadržaja (s etnoloških i arheoloških istraživanja, s raznih otvorenja izložbe i drugih projekata u Muzeju).
- Muzej je u 2008. g. većinu fotografija snimao. Inventirano je novih 84 CD-a različitoga sadržaja.

3.5. Videoteka

Muzejska videoteka i DVD-teka je obogaćena novim materijalom, uglavnom filmovima s terenskih istraživanja i otvorenja izložbi.

3.6. Hemeroteka

Muzejska hemeroteka dopunjena je novim materijalom pretežito iz dnevnoga, tjednog i mjesečnog tiska, uglavnom tekstovima koji se odnose na rad Muzeja (terenska istraživanja, izdavaštvo i sl.). Prikupljeni su i ostali objavljeni podaci o kulturnom životu županjskog kraja.

3.6. Planoteka i fond dokumentacijskih crteža

U muzejskoj planoteci izrađeno je 6 novih planova nalazišta.

4. KNJIŽNICA

4.1. Nabava

Knjižnica Zavičajnoga muzeja u Županji kupnjom, darivanjem ili razmjenom obogaćena je tijekom 2008. godine publikacijama uglavnom iz arheologije, povijesti i etnologije

- Darovanje: 9 knjiga, 22 primjerka monografija ili publikacija monografskog tipa
- Muzej je primio 5 primjeraka stručnih časopisa (periodika)
- Razmjena: 43 kataloga
- Kupnja: 4 knjige

4.4. Služba i usluge za korisnike

Iz muzejske knjižnice posuđivane su publikacije, stručni časopisi i sl. ustanovama s područja Grada i Županije te pojedincima, uglavnom učenicima.

6. STRUČNI RAD

6.1. Stručna obrada muzejske građe

- Etnologinja Janja Juzbašić je stručno obradila oko 500 predmeta za potrebe izložbe *Tradicijsko ruho županjskih graničarskih obitelji* i za potrebe monografije *Slavonski tradicijski vezovi*.
- Arheologinja Andreja Malovoz je stručno obradila oko 1.000 predmeta za potrebe izložbe *Život uz Savu* i s arheoloških istraživanja terena.

6.4. Ekspertize

Obavljena je ekspertiza (procjena vrijednosti) za etnografske i umjetničke predmete i slike ponuđene za otkup.

6.5. Posudbe i davanje na uvid

Građa je davana na uvid stručnjacima iz drugih institucija, a neki su etnološki, arheološki, povijesni i kulturno-povijesni predmeti posuđeni Galeriji Klovićevi dvori za potrebe izložbe *Slavonija, Baranja, Srijem*, koja će se održati u travnju 2009.

6.7. Publicistička djelatnost stručnih djelatnika

- Juzbašić, J., *Tradicijsko ruho županjskih graničarskih obitelji*, katalog izložbe, Županja 2008.
- Juzbašić, J., *Šokačka ekavica u neobjavljenim etnografskim zapisima Ivana Filakovca.* // Šokačka rič 5, 2008., Vinkovci
- Malovoz, A., *Život uz Savu- priča o prošlosti županjskog kraja*, katalog izložbe, Županja, 2008.
- Malovoz, A., *Stalni postav paleontološke, arheološke, povijesne i kulturno-povijesne zbirke u Zavičajnom muzeju Stjepana Grubera.* // Glasnik slavonskih muzeja (V) 2008., Osijek

6.9. Stručna pomoć i konzultacije

Djelatnici muzeja više su puta davali stručnu pomoć pojedincima i ustanovama.

6.11. Djelovanje u strukovnim društvima

- Arheologinja Andreja Malovoz članica je Hrvatskoga arheološkog društva, European Association of Archaeologists, Prehistoric Pottery Group, Matice Hrvatske i Muzejske udruge istočne Hrvatske.
- Etnologinja Janja Juzbašić članica je Hrvatskoga etnološkog društva, Matice Hrvatske i Muzejske udruge istočne Hrvatske.

6.13. Ostalo

Stručna suradnja nastavljena je i tijekom 2008. s muzejima i ostalim ustanovama u kulturi, prije svega na području Županije (Gradski muzej Vinkovci, Gradski muzej Vukovar, Gradski muzej Ilok, Centar za znanstveni rad HAZU Vinkovci, Povijesni arhiv, odjel Vinkovci) i Slavonije (Muzej Slavonije, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Osijeku) te drugih dijelova Hrvatske (Arheološki muzej u Zagrebu, Filozofski fakultet u

Zagrebu, Ministarstvo kulture, Institut Ruđer Bošković, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori) i Europe (Sveučilište u Southamptonu).

7. ZNANSTVENI RAD

7.1. Tema i nositelj projekta

Arheološko istraživanje za potrebe projekta: Društveno-ekonomski procesi u doba kulturne tranzicije: nalazišta kasnog brončanog i ranog željeznog doba u županjskoj Posavini,

Voditeljica projekta: Andreja Malovoz, mag. arheol.

Razdoblja velike kulturne tranzicije ključ su za razumijevanje društvenih procesa vezanih uz interakcije kulturnih grupa u prapovijesti. Područje županjske Posavine je, kao sjecište komunikacijskih putova i područje pojačanog društveno-ekonomskog raslojavanja uslijed intenziviranja halštatskih kulturnih utjecaja na kasnobrončanodobne zajednice, prolazilo kroz dinamične promjene koje se ocrtavaju u materijalnim ostacima ovog tranzicijskog perioda. Prijelaz kasnog brončanog u rano željezno doba (8.-6. st. pr. Kr.) jedno je od arheološki najslabije istraženih razdoblja na prostoru srednje Europe. U županjskoj Posavini evidentirano je nekoliko arheoloških nalazišta koja se mogu koristiti pri proučavanju ovog važnog perioda u prapovijesti regije, a koji pripadaju razdoblju novog halštatskog utjecaja na kasnobrončanodobnu kulturu polja sa žarama.

Nedostatak istraženih nalazišta kasnobrončanodobnog i ranoželjeznodobnog materijala na ovom području rezultirao je nedostatkom saznanja i nesuglasicama među arheolozima u pogledu utvrđivanja halštatskog utjecaja i prisutnosti elitnih naselja i grobova, kao i utvrđivanja raspona kontakata između prapovijesnih zajednica unutar cijele regije.

Za realizaciju ovog projekta potrebno je utvrditi raspon i međusobne odnose nalazišta koja pripadaju ovom prijelaznom razdoblju, istražiti materijalne dokaze tehnoloških promjena i kulturnih utjecaja, te utvrditi uvjete u kasnobrončanodobnim društvima koji dopuštaju takve promjene. Dosad registrirana nalazišta u županjskoj Posavini: Topolovac, Popernjak, Repovac, Šlajs, Velika Greda – Lazine, Novi Kanal u Bošnjacima, te tumuli u Vrbanji, nude otprije evidentirane dokaze za materijalnu kulturu vezanu uz ovaj tranzicijski period. Nalazi su uglavnom prikupljeni rekognosciranjem i sondažnim istraživanjima, tako da je, u svrhu dobivanja detaljnijih podataka i stavljanja lokaliteta pod zaštitu, neophodno prvo izvršiti sustavno rekognosciranje kasnobrončanodobnih i ranoželjeznodobnih nalazišta u županjskoj Posavini, a potom i sustavno istražiti dva odabrana lokaliteta. Jedan je prapovijesna nekropola

u Vrbanji, kao jedinstveni primjer groblja prijelaznog razdoblja, koja pokazuje značajke kulture žarnih polja i grupe Martijanec-Kaptol (te bi mogla definirati njenu istočnu granicu), a drugi je nalazište Topolovac u Županji, čiji površinski nalazi ukazuju na kontinuirano naseljavanje tijekom brončanog i željeznog doba. Analiza arheoloških ostataka s ova dva lokaliteta nudi veliku mogućnost za odgovor na pitanja stanja i dinamike u tadašnjim društvima, te za određivanje ekonomskog modela u svjetlu tehnoloških i etničkih promjena. Utjecaji na materijalnu kulturu najbolje su vidljivi na promjenama u tehnologiji izrade i oblikovanju keramičkih i metalnih predmeta. Dr. sc. Sandy Budden sa Sveučilišta u Southamptonu svojim je istraživanjima dokazala mogućnost spoznaje društveno uvjetovanih strategija učenja preko jedinstvenih tehnoloških karakteristika keramičke proizvodnje u prapovijesti (Budden, 2007.), a svoju je metodologiju za proučavanje keramičkog materijala prijelaznog razdoblja kasnog brončanog u rano željezno doba ponudila na korištenje ovom projektu. Dr. Budden pristala je za potrebe projekta u 2009. u Zavičajnom muzeju Stjepana Grubera održati stručno predavanje o analizi prapovijesne keramike.

6.3. Znanstveno usavršavanje

Kustosica etnologinja Janja Juzbašić nastavila je svoj rad na magisteriju etnologije.

9. IZLOŽBENA DJELATNOST

Prirodoslovni odjel i Povijesni odjel

- Izložba trofeja Lovačkog društva "Gaj" Županja

Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 2. - 8. studenog 2008.

Organizatori: Zavičajni muzej Stjepana Grubera i Lovačka udruga "Gaj" iz Županje.

Autori izložbe: Antun Čolić, Vinko Filipović i Mario Balentović.

Voditeljica istraživanja i autorica teksta: Danijela Kegalj

Grafički dizajn: Nadica Matolić

Jedno od prvih lovačkih društava na području županjske Posavine svakako je Lovačko društvo "Gaj", čiju smo stogodišnjicu slavili prošle godine. Dokumentacija o počecima tog društva razmjerno je neobrađena, odnosno nedostupna i najviše se bazira na arhivskim materijalima s proslave 60. obljetnice društva, koja je održana 15. rujna 1968. g. kada je tadašnji tajnik društva Ivica Svirčević pročitao iscrpan referat o počecima i razvoju Društva. Nažalost, nije priložio i izvornu građu iz tog perioda pa detaljnije podatke o tome tek treba

pronaći. Arhivska građa Lovачkog društva "Gaj" obiluje različitim ugovorima, propisima i dozvolama, ali se one odnose tek na razdoblje od 1945. pa nadalje.

Etnološki odjel

- *Tradicijsko ruho županjskih graničarskih obitelji*

Pastoralno središte župe Mučeništva sv. Ivana Krstitelja

Otvorenje: 12. veljače 2009. u povodu 42. Šokačkog sijela

Organizator: Zavičajni muzej Stjepana Grubera

Autorica izložbe: Janja Juzbašić

Grafički dizajn: Nadica Matolić

Izložba je prezentirala bogatu ostavštinu odjevnih tekstilnih predmeta iz muzejske zbirke i privatnih kolekcija nekih županjskih starosjedilačkih obitelji. Na izložbi se pokazalo na koji su način starosjedoci u Županji od kraja 19. st. nosili tradicijsko ruho, kojim tehnikama izvedbe je ono načinjeno, što se sve krije iza nepisanih pravila odijevanja i na koji je način gradska moda 20. st. utjecala na promjene u odijevanju.

Na izložbi su prikazani stariji i noviji oblici ruha te postupci odijevanja, kićenja i urešavanja od kraja 19. st. do 70-ih godina 20. st. Pokazana je i današnja situacija tj. stupanj brojnosti i očuvanja tekstila u ovom dijelu Slavonije, a nadamo se da je i ukazala županjskim šokačkim obiteljima na vrijednost očuvanja njihove obiteljske ostavštine.

- *Zlatovez na području istočne Hrvatske*

Pastoralno središte župe Mučeništva sv. Ivana Krstitelja, 31. siječnja - 1. ožujka 2008.

Organizator: Zavičajni muzej Stjepana Grubera

Autorica izložbe: Janja Juzbašić

Grafički dizajn: Nadica Matolić

Izložba je održana prigodom kulturno-zabavne manifestacije "Šokačko sijelo".

Prezentacija zlatoveza obuhvatila je nekoliko tematskih cjelina u kojima se ispričala zanimljiva priča o tome što se zlatovezom urešavalo u prošlosti, tko se bavio vezenjem te tehnike i da li se (i na koji način) zlatovez očuvao na ovom području na početku 21. st.

Na izložbi su se mogli vidjeti najreprezentativniji predmeti urešeni zlatovezom iz muzejskih ustanova s navedenoga područja, potom nekolicina predmeta iz starosjedilačkih šokačkih obitelji, kao i nedavno izvezeni odjevni predmeti ili suveniri. Izložena građa pokazala je veliku raznolikost motiva od kojih je prikazano mnoštvo floralnih, potom životinjskih, antropomorfnih i sakralnih motiva. Na izložbi su uz pojedinačne predmete izložene i

kompletne tradicijske nošnje kojima se pokazala velika raznolikost u načinu odijevanja nošnji urešenih zlatovezom iz okolice Sl. Broda, Đakova, Vinkovaca, Vukovara, Iloka te jednim dijelom i iz sela u blizini Osijeka i Valpova. Takvim načinom odabira građe postigla se raznovrsnost izloženih eksponata te se pokazalo bogatstvo, finoća izrade, skladnost i prepoznatljivost te neke druge osobitosti ovoga veza.

Prigodom otvorenja izložbe organizirana je i radionica zlatoveza na kojoj su sudjelovale najvrsnije zlatovezilje i nekoliko muškaraca koji također vezu zlatovez.

Arheološki odjel

- *Život uz Savu - priča o prošlosti županjskog kraja*

Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 25. 8. - 15. 9. 2008.

Organizator: Zavičajni muzej Stjepana Grubera

Autorica izložbe: Andreja Malovoz

Grafički dizajn: Nadica Matolić

Izložba je govorila o životu uz rijeku Savu od prapovijesti do srednjeg vijeka, a cilj je bio prikazati dio prošlosti županjske Posavine neraskidivo vezane uz rijeku Savu i oblikovane pod njenim utjecajem, te prikazati ulogu rijeke u oblikovanju društvenog identiteta u prošlosti. Rijeka Sava je predstavljena, ne samo kao izvor hrane i sredstvo komunikacije, već i kao inspiracija, a život vezan za vodu kao poseban način života.

Izložbom je obrađen ekonomski značaj rijeke Save kao izvora vode i hrane, a naglašena je njezina uloga u komunikaciji i trgovini, kao i njezina važnost kao obrambene barijere.

Poseban dio izložbe bio je posvećen vjеровanjima i kultovima vezanim za rijeku Savu.

- Izložba kamenih oblutaka prigodom dana grada Županje *Simfonija u kamenu*

Zavičajni muzej Stjepana Grubera, kolovoz i rujna 2008.

Organizator: Zavičajni muzej Stjepana Grubera

Autor izložbe: Antun Golubičić

Grafički dizajn: Nadica Matolić

Povijesni odjel

- Izložba o Meliti Lorković: "*...iz života slavne pijanistice*"

Pastoralno središte župe Mučeništva sv. Ivana Krstitelja, 7. - 22. prosinca 2008.

Organizatori: Zavičajni muzej Stjepana Grubera i župa Mučeništva sv. Ivana Krstitelja u Županji

Autorica izložbe: Ana Majačić, apsloventica orgulja na Institutu za crkvenu glazbu u Zagrebu
Grafički dizajn: Nadica Matolić

Izložba o životu i djelu Melite Lorković (1907. – 1987.), rođene u Županji priređena je u povodu 100. obljetnice rođenja slavne pijanistice.

Povijesni odjel

Izložbe Hrvatskog školskog muzeja iz Zagreba

- *Školski dokumenti arhivske zbirke Hrvatskoga školskog muzeja*
- *Zabava i pouka dobroj djeci i mladeži: hrvatski časopisi za djecu i mladež od 1864. do 1945.*

Pastoralno središte župe Mučeništva sv. Ivana Krstitelja, 25. rujna - 20. listopada 2008.

Organizatori: Zavičajni muzej Stjepana Grubera i Hrvatski školski muzej

Autorice izložbe: Sonja Gaćina Škalamera i Štefka Batinić

Izložba *Školski dokumenti...* autorski je rad arhivistice Sonje Gaćina Škalamera, a autorica izložbe *Zabava i pouka...* je knjižničarka u HŠM-u Štefka Batinić.

Izložba je sadržavala oko 30 kaširanih, uokvirenih zidnih panoa (dimenzija 100 x 70 cm) na kojima su predstavljeni razni školski dokumenti iz razdoblja 19. i 20. st. te razni primjerci dječjih časopisa od kraja 19. st. do 1945. g. koji su izlazili u nas.

Izložbu je posjetilo više od deset odjeljenja djece iz osnovnih i srednjih škola iz Županje.

Galerijski odjel

- Izložba akad. slikara Željka Begovića, *Retroparovi*

Pastoralno središte župe Mučeništva sv. Ivana Krstitelja i Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 18. svibnja - 20 lipnja 2008.

Organizator: Zavičajni muzej Stjepana Grubera

Autor izložbe: Željko Begović, akad. slikar

Grafički dizajn: Nadica Matolić

Izložba je organizirana je prigodom međunarodnoga Dana muzeja 18. 5. 2008.

Predstavljena su djela akad. slikara Željka Begovića, profesora u županjskoj Gimnaziji. U katalogu izložbe, o stvaralaštvu Željka Begovića, Stjepan Jozić je napisao: "...Tiha priroda Željka Begovića u suprotnosti je s njegovim temperamentnim slikarskim izričajem kojeg je usmjerio prema najboljim manirama njemačkog i francuskog ekspresionizma. Motivi su mu animalistički, a nerijetko slika portrete, mrtve prirode i akt. Često su motivi apstrahirani, ali ostaju prepoznatljivi. Njegov je interes boja, ona postaje dominantna i glavno izražajno

sredstvo. Paleta mu je zatamnjena i sadržava osnovne boje kojima ostvaruje karakterističan izraz."

Drugi dio izložbe Željka Begovića postavljen je bio na otvorenom prostoru u parku Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u Županji.

- Zlatko Kokanović, *Zahvala zemlji*

Pastoralno središte župe Mučeništva sv. Ivana Krstitelja, 23. studenog - 1. prosinca 2008.

Organizator: Zavičajni muzej Stjepana Grubera i Župa Mučeništva sv. Ivana Krstitelja

Autor izložbe: Zlatko Kokanović

Autori teksta: Antun Babić, kipar i Stanko Špoljarić

Grafički dizajn: Nadica Matolić

Izložba je organizirana prigodom nedjelje Zahvalnice 23. studenog 2008. u prostorima Pastoralno-kulturnog središta naše župe.

O Kokanovićevu likovnom stravalastvu izdvajamo nekoliko rečenica koje je napisao prof. Antun Babić: "...U dosadašnjem radu okušao se u raznim tehnikama (ulje na platnu, gipsani reljefi, drvo i dr.), a od 1975. godine slika isključivo ulje na staklu. U pitomom krajoliku plodne županijske ravnice, gdje se zlatna žitna polja, svitanja i sutoni, kirbaji i svadbene svečanosti pretapaju kroz pripovijesti i sjećanja u raskošne narodne nošnje, izvezene na sijelima i utkane u memoriju ovoga bogatoga šokačkoga krajolika, začela se poetska vizija Zlatka Kokanovića, koja će ostati sastavnicom njegova životnog puta i čekati pogodno vrijeme da se iznjedri u oslikane lirske krajolike ili drage predmete na bakinoj škrinji..."

10. IZDAVAČKA DJELATNOST

10.1. Tiskovine

- Deplijan izložbe trofeja Lovačkog društva "Gaj" Županja, autorica teksta Danijela Kegalj, 6 str.,
- Katalog izložbe *Tradicijsko ruho županijskih graničarskih obitelji*, autorica teksta Janja Juzbašić, 52 str.,
- Katalog izložbe *Zlatovez na području istočne Hrvatske*, autorica teksta Janja Juzbašić, 64 str.,

- Katalog izložbe *Život uz Savu - priča o prošlosti županjskog kraja*, autorica teksta Andreja Malovoz, 24 str.
- Deplijan izložbe kamenih oblutaka prigodom dana grada Županje *Simfonija u kamenu*, autor teksta Antun Golubičić, 4 str.
- Katalog izložbe o Meliti Lorković: "*... iz života slavne pijanistice*", autorica teksta Ana Majačić, 18 str. U katalogu predstavljen dio originalne građe: fotografije, programi s Melitinih koncerata i drugi dokumenti koje je sin Radovan Lorković tijekom 2007. godine darovao Muzeju u Županji.
- Katalog izložbe *Školski dokumenti arhivske zbirke Hrvatskoga školskog muzeja / Zabava i pouka dobroj djeci i mladeži: hrvatski časopisi za djecu i mladež od 1864. do 1945.*
- Katalog izložbe akad. slikara Željka Begovića, *Retroparovi*; autori teksta: Magdalena Lončarević i Stjepan Jozić, akad. slikar, 28 str.
- Katalog izložbe Zlatko Kokanović, *Zahvala zemlji*, autori teksta: Antun Babić, kipar i Stanko Špoljarić, 16 str.

11. EDUKATIVNA DJELATNOST

11.1. Vodstva

Niz stručnih vodstava kroz stalni postav i deseci vodstava kroz druge izložbe

11.3. Radionice i igraonice

- Edukativna igra traženja blaga u Čardaku
3. svibnja 2008. u sklopu programa obilježavanja Međunarodnog dana muzeja u prostorima Čardaka – vojnokrajiškog objekta u kome se nalaze stalni postavi paleontologije, arheologije i povijesti održana je edukativna igra za mlade. Ovom igrom pokušali smo učenicima predstaviti jedan novi pristup istraživanju i upoznavanju s prošlošću vlastitog kraja. Naučeno gradivo trebalo je potom praktično primijeniti dešifrirajući zagonetke i pronalazeći nove tragove koji su vodili kroz postav do skrivenog blaga. Ova je radionica provedena u suradnji s Povijesnom sekcijom Gimnazije u Županji, te je vrlo dobro prihvaćena. U nagradnoj igri sudionici su trebali u Čardaku pronaći srebrni prsten iz Arheološke zbirke muzeja- nalaz sa

starohrvatske nekropole Daraž u Bošnjacima. U svakoj zbirci stalnog postava bili su postavljeni originalni izlošci u kojima su bile pohranjene poruke s uputama za traženje srebrnog prstena. Svi su sudionici došli na igru dobro pripremljeni i bez većih poteškoća su savladali sve prepreke. Pobjednicima su podijeljene „diplome“ i nagrade u obliku muzejskih publikacija i replika prstena.

- Etnološko-likovna radionica "Špenzle"

U sklopu programa obilježavanja Međunarodnog dana muzeja u Zavičajnom muzeju Stjepan Gruber održana je likovna radionica u kojoj su sudjelovali učenici Likovne sekcije Gimnazije. Radionicu je vodio akad. slikar Željko Begović. Radionica je započela predavanjem prof. Danijele Kegalj o postanku i povijesti odjevnog predmeta "špenzli", a potom je započela sama radionica. Na radionici se oslikavalo veliko platno bojama koje se nalaze na županjskom špenzletu, a nakon sušenja u načinjeno "špenzle" obučena je zgrada vojnokrajiškog Čardaka.

- Šaranje tikvica

Na području Slavonije razvio se poseban oblik ukrašavanja plodova tikve koju nazivamo šarana tikvica. Taj oblik tradicijskoga rukotvorstva nije bio kontinuiran, pa ni intenzivan u svim selima. Iznimku čine šarači iz sela Gradišta kod kojih je šaranje tikvica bilo poznato još od kraja 19. st. Gradište postaje centar šaranja oko 1937., a šaranje se u tom selu zadržalo sve do danas. Šaranu tikvicu od početka 20. st. na ovom području nalazimo u funkciji uporabnoga i uresnoga predmeta. Na radionici je uz pomoć demonstratora pokazan tradicijski način urešavanja tikvice. Radionica je bila organizirana na šokačkom stanu gdje su se djeca prvo upoznala s pripremom tikvica za šaranje – struganjem i sušenjem na starinski način, a potom su se okušala u šaranju tradicijskih motiva na tikvicama.

- Radionica zlatoveza

Prigodom otvorenja izložbe *Zlatovez na području istočne Hrvatske*, 31. siječnja organizirana je radionica zlatoveza na kojoj su sudjelovale najvrsnije zlatovezilje i nekoliko muškaraca koji vezu zlatovez.

12. ODNOSI S JAVNOŠĆU

12.1. Press

- Uglavnom u Večernjem listu (županijska kronika), Glasu Slavonije i u Jutarnjem listu objavljeni su tekstovi o različitim aktivnostima Muzeja.
- Tisak je obavještavao o terenskim arheološkim istraživanjima koje je muzej poduzimao tijekom godine.
- Objavljen je niz članaka o radu i aktivnostima Muzeja u lokalnom glasilu Županski list.

12.5. Koncerti i priredbe

- Manifestacija "Konjarske vatre": manifestaciju su, u sklopu 41. Šokačkoga sijela, organizirali Zavičajni muzej Stjepan Gruber i članovi Konjogojske udruge "Stari graničar". Tim programom oživljen je stari radni običaj okupljanja kod konjarskih vatri koji svake godine čini centralni dio te manifestacije. Uz ovaj dio programa djelatnici Muzeja sa suradnicima osmišljavaju i neke druge, najčešće povijesno utemeljene scenarije i glazbene programe koji se svake godine pokazuju vrlo zanimljivim posjetiteljima.
- Na svečanom otvorenju izložbe Zlatka Kokanovića, *Zahvala zemlji* nastupili su članovi mješovitoga pjevačkog zbora KUD- a "Kristal-Sladorana" pod ravnanjem prof. Suzane Juzbašić. Za tu prigodu profesorica Ivana Marić, katehistica u našoj župi, pripremila je recital pod nazivom *Od zemlje do kruha* s učenicima prvog razreda OŠ "Josip Kozarac" iz Županje.
- Muzej je prigodom otvorenja izložbe *Zlatovez na području istočne Hrvatske* organizirao program u kojemu su sudjelovale dvije dječje skupine folklora iz OŠ fra Bernardina Tome Leakovića iz Bošnjaka, tri ženske pjevačke skupine: "Nene" iz Bošnjaka, "Vesele Šokice" iz Sl. Broda i skupina iz Bukovlja-Vranovaca. Uz tradicijsku pjesmu i kola, u program je bila ukomponirana i modna revija "Staro u novom" koju je za Muzej u suradnji s Muzejom Đakovštine organizirala Obrtničko industrijska škola Antuna Horvata iz Đakova.
- U sklopu izložbe o Meliti Lorković: "*...iz života slavne pijanistice*" organiziran je svečani koncert u čast umjetnice na kojoj su nastupili pijanistica Marina Pletikosa, mezzosopranistica Marijana Homen i bariton Alen Ruška sa skladbama, arijama i dijelovima iz opereta Mozarta, Zajca, Hatzea, de Curtisa, Bizeta, Lehara, Romberga i Gotovca.
- Prigodni program za otvorenje izložbe Hrvatskog školskog muzeja iz Zagreba *Školski dokumenti arhivske zbirke Hrvatskoga školskog muzeja / Zabava i pouka dobroj djeci i*

mladeži: hrvatski časopisi za djecu i mladež od 1864. do 1945. pripremila je učiteljica Terezija Balentović iz OŠ "Josip Kozarac" iz Županje s dječjim zborom iz navedene škole.

13. MARKETINŠKA DJELATNOST

Zavičajni muzej u Županji nekoliko puta je objavljivao video stranice o raznim izložbama i aktivnostima Muzeja na Vinkovačkoj televiziji te je ažurirao web stranicu Muzeja na portalu MDC-a.

14. UKUPAN BROJ POSJETITELJA

Zavičajni muzej Stjepana Grubera posjetila su 3.522 posjetitelja.

15. FINACIJE

15.1. Izvori financiranja

- Ministarstvo kulture - po odobrenim programima
- Vukovarsko-srijemska županija - paušalno
- Grad Županja - redovita djelatnost (100%) i po odobrenim programima
- Sponzori
- Vlastiti prihodi

16. OSTALE AKTIVNOSTI

16.2. Ostalo

Multifunkcionalni projekt Etnopark kod Županje - Dretvića stan

Nastavljeni su radovi na sanaciji i adaptaciji prostora Etnoparka za potrebe Muzeja.

Voditeljica: Janja Juzbašić